

Голас Радзімы

№ 36 (1970)
4 верасня 1986 г.

ГАЗЕТА БЕЛАРУСКАГА ТАВАРЫСТВА ПА КУЛЬТУРНЫХ СУВЯЗЯХ З СУАІЧЫННІКАМІ ЗА РУБЯЖОМ
(БЕЛАРУСКАЕ ТАВАРЫСТВА «РАДЗІМА»)

Цана 4 кап.
Выдаецца з 1955 г.

У Светлагорску, маладым, сучасным горадзе на Гомельшчыне, Зінаіда Кіжнерава — малавон вядомы. Пра яе пішуць і ў мясцовых газетах, і ў цэнтральнай прэсе. Ткачыне вытворчага аб'яднання «Хімвалакно» праславілася сваімі працоўнымі дасягненнямі, за якія ёй прысвоена званне Героя Сацыялістычнай Працы.

НА ЗДЫМКУ: дзецям радасна бачыць Героа ў сабе ў гэтых [З. КИЖНЕРАВА на сустрэчы са школьнікамі Светлагорскай сярэдняй школы № 1].

Фота А. ШАВЛЮКА.

АНТЫВАЕННЫЯ АКЦЫІ

МІТЫНГІ,
МАНІФЕСТАЦЫІ...

У нашай рэспубліцы праходзяць мітынгі і маніфестацыі грамадскасці ў падтрымку новых мірных ініцыятыў СССР, выкладзеных у Заяве Генеральнага сакратара ЦК КПСС М. С. Гарбачова па савецкім тэлебачанні 18 жніўня.

Сотні тысячы людзей у розных гарадах і вёсках Беларусі выходзяць на вуліцы, плошчы, стадыёны з антываеннымі лозунгамі, плакатамі і транспарантамі. Мітынгі адбыліся на многіх прамысловых прадпрыемствах, ва ўстановах і арганізацыях. У Мінску і Віцебску, Гомелі і Гродна, Брэсце і Магілёве — усюды ў рэспубліцы людзі выказваюць поўнае адабрэнне прынятага нашай краінай рашэння зноў прадоўжыць аднабаковы мараторый на ядзерныя выбухі.

Шматтысячная маніфестацыя адбылася ў Мінску 31 жніўня. Жыхары двух раёнаў беларускай сталіцы — Партызанскага і Савецкага — прайшлі вуліцамі горада і, сабраўшыся ў парку імя М. Горкага, арганізавалі мітынг. У выступленнях прамоўцаў падкрэслівалася, што адзіны шлях да сапраўднага міру — гэта збавленне чалавецтва ад ядзернай зброі. Удзельнікі мітынгу заклікалі амерыканскіх кіраўнікоў не ўпусціць яшчэ адзін шанец на шляху спынення гонкі ўзбраенняў.

УРОК МІРУ

ПАСЛАННЕ
ГЕНЕРАЛЬНАГА
САКРАТАРА ААН
ВУЧНЁўСКАЙ МОЛАДЗІ
САВЕЦКАГА САЮЗА

З выпадку правядзення ў нашай краіне 1 верасня «Уроку міру» генеральнага сакратара ААН Хав'ер Перэс дэ Куэльяр звярнуўся з пасланнем да маладога пакалення Савецкага Саюза, у якім гаворыцца: «Патрэбнасць у міры — гэта той урок, які павінны засвоіць усе. Асабліва значным з'яўляецца тое, што «Урок міру» праводзіцца 1 верасня — у дзень, калі была развязана другая сусветная вайна. Для папярэджання падобных войнаў і была створана 41 года назад Арганізацыя Аб'яднаных Нацый».

Далей Перэс дэ Куэльяр сказаў, што зараз членамі ААН з'яўляюцца 159 дзяржаў, якія былі аднадздушнымі, аб'явіўшы 1986 год Міжнародным годам міру з мэтай схіліць урады і народы ўсіх краін аб'яднаць намаганні ў справе ўмацавання міжнароднай бяспекі і захавання міру.

«Звяртаючыся з прывітаннем да савецкіх навучэнцаў з выпадку «Уроку міру», — падкрэсліў генеральны сакратар ААН, — я хачу заклікаць моладзь усяго свету ўмацоўваць вузы дружбы і ўзаемаразумення. Падрастаючае пакаленне можа зрабіць многае для пераадолення прадурзятасці і недаверу, атрыманых у спадчыну ад мінулага».

ГОСЦІ З-ЗА МЯЖЫ

ДЭЛЕГАЦЫЯ
З ЭКВАДОРА

Два дні ў сталіцы рэспублікі знаходзілася дэлегацыя з Эквадора, якая прыбыла ў СССР па запрашэнню Саюза савецкіх таварыстваў дружбы і культурнай сувязі з замежнымі краінамі.

Адбылася сустрэча членаў дэлегацыі — эквадорскіх мастакоў Э. Мальданада і Э. Вільясіса з актывістамі Беларускага таварыства дружбы і культурнай сувязі з замежнымі краінамі, дзесяцямі выяўленчага мастацтва рэспублікі.

Госці з Эквадора наведвалі Дом-музей І з'езда РСДРП, Беларускі дзяржаўны музей гісторыі Вялікай Айчыннай вайны, зрабілі паездку на мемарыяльны комплекс «Хатынь», дзе ўскладлі кветкі да Вечнага агню мемарыяла.

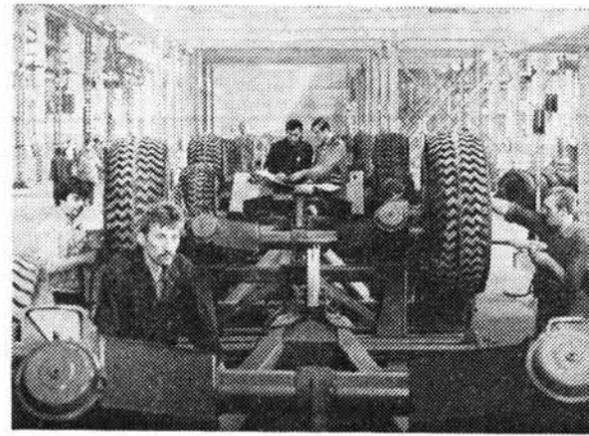
Члены дэлегацыі азнаёміліся з экспазіцыямі музея беларускага народнага мастацтва ў Раўбічах, Дзяржаўнага мастацкага музея БССР, ВДНГ БССР.

РАСПРАЦОЎКІ ВУЧОНЫХ

АНАЛАГАЎ НЕ МАЕ

Палімерныя матэрыялы, якія засцерагаюць пры доўгім захоўванні мета-

ТЭХНІКА ДЛЯ ВЁСКИ

лічныя дэталі ад карозіі, вынайшлі вучоныя Інстытута механікі металапалімерных сістэм Акадэміі навук БССР. Асаблівае распацоўкі ў тым, што поры палімернага матэрыялу насычаны інгібітарам — рэчывам, якое папярэджае карозію.

Плёнка з такога матэрыялу, распрацаваная ў садружнасці са спецыялістамі прыборабудавання, не мае аналагаў не толькі ў СССР, але і за мяжой. Інгібіраваныя палімерныя плёнка, якія раней выпускаліся, былі больш матэрыялаёмкімі. Выкарыстанне распацоўкі дазваляе істотна зменшыць працаёмкасць кансервацыі і раскансервацыі дэталей, выключыць выкарыстанне спецыяльных змазак. Неўзабаве пачнецца серыйная вытворчасць «адзення» для металічных вырабаў. Адна з заходніх фірм набыла ліцэнзію на тэхналогію вырабу гэтай арыгінальнай упакоўкі.

Аналагічны метада барацьбы з карозіяй беларускія вучоныя прымянілі пры распацоўцы ўшчыльняльнікаў штокаў буравых помпаў. «Начынішчы» палімерныя дэталі інгібітарамі, удалося прадоўжыць тэрмін службы ўшчыльненняў у 5—7 разоў.

УЗНАГАРОДЫ

ОРДЭН — ПАЭТУ

За заслугі ў развіцці савецкай літаратуры і шматгадовую работу ў друку Прэзідыум Вярхоўнага Савета СССР узнагародзіў беларускага пісьменніка Генадзя Бураўкіна ордэнам Дружбы народаў.

Як мы паведамлялі ўжо, паэту Генадзю Бураўкіну днёмі споўнілася пяцьдзесят гадоў. Літаратар вядомы ў нас не толькі сваімі творами, але і актыўнай грамадскай і дзяржаўнай дзейнасцю. Ва ўрадзе рэспублікі ён займае пасаду старшыні Дзяржаўнага камітэта БССР па тэлебачанні і радыёвяшчання.

ЖЫЛЛЁВАЕ БУДАЎНІЦТВА

У НАЦЫЯНАЛЬНЫМ
СТЫЛІ

Захоўваючы лепшыя самабытныя рысы беларускай вёскі, будуюць камфартабельнае жыллё ў Глыбоцкім раёне Віцебскай вобласці. Гэтым займаецца спецыяльная будаўнічая брыгада з райцэнтра. У калгасе «За Радзіму» яе работнікі здалі нядаўна дзесяць добраўпарадкаваных катэджаў для калгаснікаў.

У якасці асноўнага будаўнічага матэрыялу тут выкарыстаны керамзітабетонныя пліты. Каб не нараджаліся дамы-блізняты, сцены іх арыгінальна ўпрыгожылі, пафарбавалі ў розныя колеры. Драўляныя веранды і балкон выкананы ў народным стылі.

Пакапаналіся будаўнікі і аб зручнасці жыцця. У кожным доме, узведзеным на двух узроўнях, ёсць гасціная, дзве спальні, кухня, дзіцячы і ванны пакоі. Для хатняй жывёлы на сядзібах ёсць спецыяльныя падворкі з гаспадарчымі пабудовамі.

У беларускіх вёсках за гады мінулага пяцігоддзя пабудавана звыш 100 тысяч добраўпарадкаваных кватэр. Большасць з іх — каля 70 працэнтаў — сядзібы, якія захавалі нацыянальную самабытнасць. У дванадцатай пяцігодцы аб'ёмы сельскага жыллёвага будаўніцтва ў рэспубліцы плануецца падвоіць.

Магілёўскі завод сельскагаспадарчага машынабудавання — прадпрыемства маладое. Частка яго карпусоў будуюцца, а тая, што ўведзены ў эксплуатацыю, даюць прадукцыю — прычэпы для перавозкі здробленай сіласнай масы і машыны для ўнясення ў глебу цвёрдых арганічных угнаенняў. Сёлета калгасам і саўгасам будзе пастаўлена больш за 12 тысяч адзінак сельскагаспадарчай тэхнікі, якая вырабляецца на гэтым заводзе.

НА ЗДЫМКУ: на канвееры зборкі машыны для ўнясення ўгнаенняў.

НА СРОДКІ КАЛГАСА

ПА АРЫГІНАЛЬНЫХ
ПРАЕКТАХ

Усе ўмовы для плённага навучання, выхавання і фізічнага развіцця дзяцей створаны ў калгасе «Прагрэс» Клецкага раёна Мінскай вобласці, дзе адкрыты дзіцячы сад-яслі на 140 месцаў. У будынку, які нагадвае карабель з круглымі вокнамі-ілюмінатарамі, плавальны басейн, пляж з ультрафіялетавым «сонцам», пакой працы, залы для гульні.

У рэспубліцы прадугледжана к канцы пяцігодкі вырашыць у асноўным праблему забеспячэння сельскіх жыхароў дашкольнымі ўстановамі, а таксама значна расшырыць сетку школ, што дазволіць завяршыць іх перавод на аднаменныя заняткі. Многія гэтыя будынкі ўзводзяцца па новых арыгінальных праектах.

СТВАРАЕЦЦА САЎГАС

«МАГІЛЁўСАД»

Выканком Магілёўскага абласнога Савета народных дэпутатаў прыняў рашэнне стварыць на базе саўгаса «Хацкавічы» Чавускага раёна прамысловы сад. У сувязі са змяненнем спецыялізацыі гаспадарка перайменавана ў саўгас «Магілёўсад». У дванадцатай пяцігодцы запланавана пасадзіць 880 гектараў фруктовых дрэў і 120 гектараў ягаднікаў.

Праектная магутнасць новага саўгаса — 9 000 тон прадукцыі ў год. Каб вырашчаныя плады можна было рэалізоўваць насельніцтву круглы год, тут узведзюць халадзільнік на 6 тысяч тон прадукцыі і кансервавы завод на 3 мільёны ўмоўных слоікаў.

Акрамя плодаагароднінных кансерваў, на прадпрыемстве будзе вырабляцца зручны для хатняга захоўвання сухі парашковы сок.

УВЕКАВЕЧАНА ІМЯ

ПОМНІЦЬ ГРОДНА...

Імем Героя Савецкага Саюза Агадзіла Сухамбаева названа адна з вуліц у новым мікрараёне Гродна. Так увекавечана памяць сына казахскага народа, які паўтарыў пры вызваленні гэтых мясцін ад гітлераўскіх захопнікаў легендарны подзвіг Аляксандра Матросова.

628-мы полк 174-й стралковай дывізіі 31-й арміі вёў упартыя наступальныя баі ў лясах на подступах да Польшчы. Адрэзанню, у якім служыў радавы Агадзіл Сухамбаеў, было загадана разведзець і знішчыць агнявыя пункты праціўніка. Нашы воіны папаўзілі да варожых траншэй і ўжо рыхтаваліся кінуць у атаку, калі нечакана застракатаў кулямёт. Прыўзняўшыся, Сухамбаеў кінуў гранату, але тут жа быў паранены ў абедзве рукі. А кулямёт не змаўкаў. І тады Агадзіл у апошнім кідку рвануўся да амбразуры, грудзмі накруціў кулямёт.

За гэты подзвіг ён быў пасмяротна ўдастоены звання Героя Савецкага Саюза. Сімвалічна, што асабістую зброю А. Сухамбаева ўручылі беларусу Міхаілу Лабацвічу, які дайшоў з ёю да Берліна. Цяпер аўтамат героя захоўваецца ў Цэнтральным музеі Узброеных Сіл СССР.

КЛОПАТ ПРА ЧАЛАВЕКА

СЛУЖБА САЦЫЯЛЬНАЙ
ДАПАМОГІ

Служба сацыяльнай дапамогі адзіночым і непрацаздольным людзям па-

чала дзейнічаць у нашай рэспубліцы. У эксперыменце прымаюць удзел 36 аддзелаў сацыяльнага забеспячэння выканкомаў гарадскіх і раённых Саветаў народных дэпутатаў.

Служба аказвае самую разнастайную паслугу: дастаўляе прадукты і гарачыя абеды, медыкаменты, прамававы, дапамагае здаць у рамонт рэчы. Пры неабходнасці работнікі службы суправаджаюць людзей у паліклініку, выконваюць мноства іншых просьбаў.

Задача новай службы заключаецца яшчэ і ў тым, каб аб'яднаць намаганні ўсіх, хто дапамагае адзіночым і хворым. У нашай рэспубліцы на грамадскіх пачатках гэтым займаюцца калектывы больш чым шасці тысяч прадпрыемстваў і арганізацый, моладзь, школьнікі.

У хуткім часе службы сацыяльнай дапамогі будуць створаны пры ўсіх раённых аддзелах сацыяльнага забеспячэння рэспублікі.

СЯБРУЮЦЬ ДЗЕЦІ

ВІЦЕБСК —
ФРАНКФУРТ-НА-ОДЭРЫ

Гасцямі вучняў віцебскай сярэдняй школы № 34 былі іх аднагодкі з Франкфурта-на-Одэры з ГДР.

Гэтыя гарады ўжо на працягу пяцінаццаці гадоў падтрымліваюць пабрацімскія кантакты, абменьваюцца дэлегацыямі, у тым ліку і дэлегацыямі школьнікаў.

Сёлета ў Віцебск прыехала дэлегацыя сем дзевяцікласнікаў з сярэдняй школы № 15 імя К. Маркса Франкфурта-на-Одэры. На працягу дзесяці дзён яны адпачывалі ў піянерскім лагэры «Космас», наведалі на экскурсіі ў Віцебск, Смаленск, Мінск, Хатынь, Бярэзінскі запаведнік, саўгас «Сялюты».

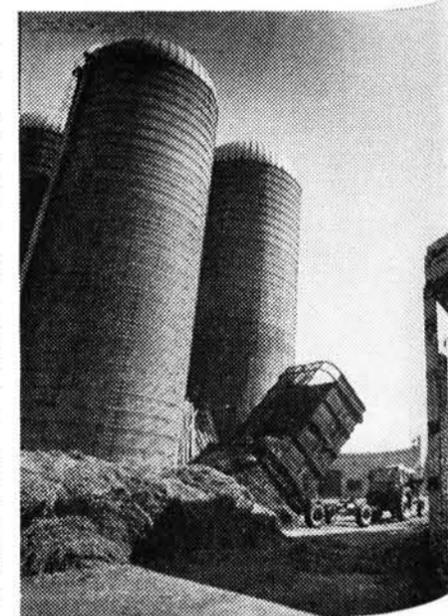
ВЕСТКІ АДУСОЛЬ

КАРЭЛІЧЫ. Цікава прайшло свята вёскі Турац. На ім выступілі самадзейныя артысты, адбыліся разнастайныя конкурсы, свае работы паказалі народныя майстры. Місцовыя краязнаўцы расказалі пра гісторыю вёскі, перспектывы яе развіцця. Такія святы вёсак сталі ў раёне традыцыйнымі.

ГОМЕЛЬ. Устаноўка і наладка пятнаццаці робатаў-маніпулятараў на апрацоўцы алмазаў пачата на заводзе «Крышталь». З іх дапамогай будуць аўтаматызаваны многія складаныя аперацыі, павышана якасць прадукцыі. А ўсяго ў рамках комплекснай рэканструкцыі ў апошнія гады на прадпрыемстве ўстаноўлена больш за 360 адзінак прагрэсіўнага абсталявання, укаранёна нямала тэхнічных новаўвядзенняў.

КРУПКІ. Жыхары раёна сёлета ўнеслі ў Савецкі фонд міру 32 тысячы рублёў. Самы важкі ўзнос — дзве паловай тысячы рублёў паступіў ад работнікаў раённай бальніцы. Больш чым на паўтары тысячы пералічылі калектывы калгаса імя Леніна і саўгаса «Касянічы», работнікі народнай асветы.

СЕЛЬСКІЯ НАВІНЫ

Добрыя травы выраслі сёлета на Віцебшчыне. Здымак, які мы сёння публікуем, зроблены ў калгасе імя Калініна Глыбоцкага раёна. Травы другога ўкосу тут ідуць пераважна на сянаж. Здробненая маса канюшыны ў сумесі з саломай будзе добрым кормам для жывёлы ў зімні стойлавы перыяд.

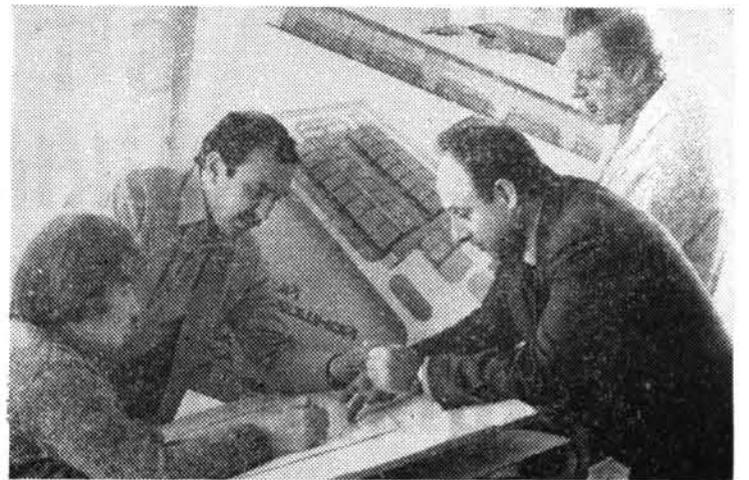

Па праектах Беларускага навукова-даследчага і праектнага інстытута па будаўніцтву на вёсцы ўзведзены сельскія пасёлкі ў многіх рэгіёнах Савецкага Саюза. У нашай рэспубліцы шырокае прызнанне атрымалі пабудаваныя па гэтых праектах пасёлкі Верцялішкі ў Гродзенскім, Парахонскі ў Пінскім, Новапалескі ў Салігорскім і Малеч у Бярозаўскім раёнах.

Распрацоўваючы праекты забудовы сельскіх населеных пунктаў і стараючыся захаваць іх самабытнасць, праекціроўшчыкі ўносяць у традыцыйную планіроўку і многа новага, імкнучы зрабіць іх кампактнымі, максімальна добраўпарадкаванымі. Калі побач няма ракі, возера, прадугледжваецца стварэнне штучных вадаёмаў. І, вядома, пасёлак павінен патанаць у зеляніне. На галоўнай сядзібе гаспадаркі абавязковы ўвесь комплекс культурна-бытавых паслуг.

НА ЗДЫМКАХ: кіраўнік архітэктурнай брыгады В. САФРОНАВА займаецца складаннем генеральнага планаў развіцця вёскі; галоўны спецыяліст В. МАШЧАНКА (злева), кіраўнік групы З. ЗАБОРКА, галоўны інжынер праекта В. ГЕЛЬФАНД і галоўны канструктар Б. ГЛЫБІН праектуюць гароднінныя комплексы.

Фота А. ТАЛОЧКІ.

1 ВЕРАСНЯ—ДЗЕНЬ ВЕДАЎ

ШКОЛЬНАЯ РЕФОРМА: ГОД ТРЭЦІ

3 МІНІСТРАМ АСВЕТЫ СССР СЯРГЕЕМ ШЧАРБАКОВЫМ ГУТАРЫЦЬ КАРЭСПАНДЭНТ АДН ВЕЛЕРЫЯ ПРУТ.

— Сёлетні навучальны год будзе трэцім годам ажыццяўлення школьнай рэформы. Што зроблена за гэты перыяд?

— Павінен сказаць, мы незадаволены тэмпамі яе рэалізацыі. Хоць дзеля справядлівасці варта растлумачыць, што гэтыя два гады работы насілі хутчэй падрыхтоўчы, арганізацыйны характар — размова ідзе аб перабудове сістэмы, якая ахоплівае амаль 60 мільёнаў чалавек. Але ёсць, вядома, і рэальныя вынікі. Зацверджаны Тыповы вучэбны план агульнаадукацыйнай школы з адзінаццацігадовым тэрмінам навучання. Па ўсіх дысцыплінах створаны новыя мадэрнізаваныя вучэбныя праграмы, яны вынесены цяпер на грамадскае абмеркаванне. З улікам паправак і дапаўненняў па іх з новага 1986/87 навучальнага года пачнуць працаваць школы краіны. Распрацаваны патрабаванні да новых падручнікаў і аб'яўлены конкурс на лепшыя падручнікі па шэрагу прадметаў. Заўважу, што ў напісанні ўдасканаленых падручнікаў удзельнічаюць аўтарскія калектывы, у якія ўваходзяць, як правіла, вучоныя-тэарэтыкі, метадысты і настаўнікі-практыкі. Спадзяёмся, што такі саюз трох сіл будзе найбольш эфектыўным.

Вынікам двух год работы стала і завяршэнне пэдагагічнага павышэння заробатнай платы ўсім катэгорыям педагагічных работнікаў. Яна павялічана на 30—35 працэнтаў. Прадугледжаны іншыя меры, якія ўзнікаюць прэстыжнасць настаўніцкай працы. Так, у Асновы жыллёвага заканадаўства ўнесены папраўкі аб прадастаўленні настаўнікам жылля ў першачарговым парадку.

— Адным з важнейшых палажэнняў рэформы было патрабаванне палепшыць працоўнае абучэнне і прафесійнальную арыентацыю школьнікаў, стварыць для гэтых мэт адпаведныя ўмовы.

— Цяпер кожная агульнаадукацыйная школа, прафтэхвучылішча замацаваныя за так званым базавым прадпрыемствам — заводам, фабрыкай, магазінам, фермай, клінікай, навукова-даследчым інстытутам і да т. п. У яго абавязкі ўваходзіць стварэнне рабочых месцаў для працоўнай практыкі старшакласнікаў. Дык вось, на сённяшні дзень створана больш за мільён такіх месцаў. Калі ўлічыць, што кожнае з іх выкарыстоўваецца пазменна, можна сказаць, што вытворчае навучанне праходзіць усе падлеткі. І гэта, у сваю чаргу, азначае, што выпускнікі сярэдняй школы зможа авалодаць якой-небудзь масавай прафесіяй яшчэ ў час вучобы ў школе. Такім чынам вырашыцца адна з галоўных перспектывных задач рэформы: дапоўніць усеагульную сярэдняю адукацыю моладзі ўсеагульнай прафесіяльнай.

— Ці не атрымліваецца так, што дзяржава прымушае маладога чалавека авалодаць спецыяльнасцю, якая яму не па душы?

— Па-першае, выбар прафесій, якія прапаноўваюцца, даволі шырокі. Скажам, кожны вучэбна-вытворчы камбінат мае набор з 15—20 спецыяльнасцей. А ўсяго пералік масавых прафесій, па якіх арганізавана падрыхтоўка навучэнцаў у савецкіх школах, налічвае 760 назваў.

Па-другое, школа не мае мэты навязваць сваёму выпускніку пэўную спецыяльнасць. Кожны можа змяніць яе, калі мае ў гэтым неабходнасць. Размова ідзе толькі аб першапачатковых

працоўных навыках, якімі абавязаны авалодаць усе. І, думаецца, маральны, выхавальны акцэнт у гэтай праблеме не менш важны, чым прагматычны.

— У праграму парэформеннай школы ўключаны чатыры новыя дысцыпліны. «Азнаямленне з навакольным светам» — для пачатковых класаў; «Этыка і псіхалогія сямейнага жыцця», «Асновы вытворчасці. Выбар прафесіі» і «Асновы інфарматыкі і вылічальнай тэхнікі» — для старэйшых. І калі з першымі трыма, варта думаць, асаблівых праблем не прадбачыцца, то поспех камп'ютэрнага навучання залежыць не толькі ад школы?

— Інфарматыка — зусім новая галіна ведаў для нашай школы. Нам трэба было падрыхтаваць каля 70 тысяч выкладчыкаў — матэматыкаў і фізікаў. Да вырашэння гэтай праблемы падключыліся ўніверсітэты, вядучыя тэхнічныя вышэйшыя навучальныя ўстановы, педагагічныя інстытуты, навуковыя ўстановы. У кароткія тэрміны на іх базе былі арганізаваны адпаведныя курсы, усе настаўнікі забяспечаны вучэбнай і метадычнай літаратурай.

З 1985/86 навучальнага года ідзе выкладанне асноў інфарматыкі і вылічальнай тэхнікі ў старэйшых класах школ. Цяжкасці цяпер заключаюцца ў забеспячэнні вучэбнага працэсу вылічальнай тэхнікай, яе пакуль недастаткова. Тут мы пойдзем такім шляхам. Спачатку апорныя дысплейныя класы будуць створаны ў кожным раёне, туды змогуць прыходзіць вучні бліжэйшых школ. Потым падобныя класы будуць расшырацца і множыцца да поўнага задавальнення ўсіх. Каб паскорыць вырашэнне праблемы, цяпер у некаторых абласцях, напрыклад, сельскія школы пачнуць абслугоўваць перасоўныя класы-аўтобусы, аснашчаныя неабходным абсталяваннем. Гэта, зразумела, часовае з'ява. Думаю, што за два-тры гады наша прамысловасць зможа забяспечыць вылічальнай тэхнікай усе школы. І не толькі для вывучэння самой навукі інфарматыкі, але і для выкарыстання магчымасцей ЭВМ у якасці выкладчыка і экзаменатара ў іншых дысцыплінах.

— У новым навучальным годзе ў першыя класы прыйдуць каля двух мільёнаў шасцігадовых дзяцей, якія да рэформы наведвалі б яшчэ толькі дзіцячыя сады...

— Эксперымент у школах па навучанню дзяцей з шасцігадовага ўзросту працягваецца некалькі год. Першыя выпускнікі эксперыментальных класаў ужо паспяхова скончылі адзінаццацігадовую школу і таксама паспяхова працягваюць вучыцца далей ці працуюць у народнай гаспадарцы. А ў Грузіі, напрыклад, ужо ўсе шасцігадовыя дзеці селі за парты.

Аднак масавы пераход на абучэнне шасцігадак сапраўды пачнецца толькі сёлета. Мы вельмі асцярожна ставімся да гэтай праблемы і не перастаем папярэджаць мясцовыя органы асветы залішне не фарсіраваць падзеі, не адкрываць класы шасцігадак да таго часу, пакуль для іх паспяховага функцыянавання не будуць выкананы неабходныя педагагічныя і медыцынскія патрабаванні. Канчаткова завяршыць пераход савецкай школы на навучанне дзяцей пачынаючы з шасцігадовага ўзросту мы плануем да 1990 года.

ЯК РАБОЧЫЯ ПАВЫШАЮЦЬ КВАЛІФІКАЦЫЮ

АД СТУПЕНІ ДА СТУПЕНІ

Паскоранае пераснашчэнне савецкіх прадпрыемстваў найноўшай высокапрадукцыйнай тэхнікай патрабавала масавай падрыхтоўкі рабочых па спецыяльнасцях, якія парадзіў навукова-тэхнічны прагрэс. Хто ж становіцца да пультаў «разумных» станкоў? У чым сацыяльныя вынікі кваліфікацыйнай перабудовы? Журналіст Вячаслаў ХАДАСОУСКІ пацікавіўся гэтым на Мінскім аўтамабільным заводзе.

— Мне давялося вытрымаць папярэдні конкурс: на 50 месцаў паступіла 90 заяў. Але ўсё вырашыў нават не тэхнічны экзамен, а рэкамендацыя брыгады, дзе працаваў электрамандэрам, — расказвае Святаслаў Бабіч, цяпер ужо наладчык электронных сістэм — станкоў з лічбавым праграмным кіраваннем МАЗа.

Сапраўды, на 10-месячныя заводскія курсы па падрыхтоўцы наладчыкаў аўтаматычнага абсталявання 34-гадовага рабочага, які меў практычны вопыт і сярэдняю спецыяльную тэхнічную адукацыю, залічылі толькі пасля рэкамендацыі працоўнага калектыву. Увесь тэрмін навучання Святаслаў атрымаў сваю сярэдняю зарплату, за ім захоўваўся бесперапынны працоўны стаж. Тэорыю на курсах выкладаў інструктары з галіновага Інстытута павышэння кваліфікацыі, практыкай кіравалі інжынеры завода. З першых дзён рабочы ведаў, на якім участку ён будзе працаваць, скончыўшы курсы. Пасля абароны выпускной работы Святаславу, як і астатнім яго таварышам, прысвоілі вышэйшы 6-ты разрад. Зарплата Бабіча на новай рабоце павялічылася на 40 рублёў.

І ўсё ж навошта спатрэбілася рэкамендацыя калектыву?

Мне растлумачылі, што разам з тэхнічным пераўзбраеннем на прадпрыемстве ўдасканальваюць і арганізацыю працы. Напрыклад, распаўсюджваюцца брыгадныя формы, калі калектывы атрымлівае аплату па канчатковых выніках працы і ў залежнасці ад укладу ў агульную справу кожнага. Натуральна, у такіх умовах чалавека непрацавітага ці несумленнага ніхто не захоча рэкамендаваць на работу, ад якой залежыць дабрабыт усіх. А наладчык аўтаматыкі — менавіта такая пасада.

Мінскі аўтазавод спецыялізуецца на выпуску магістральных аўтапаяздоў і іншых відаў вялікагрузных аўтамабіляў. Яны экспартуюцца ў дзесяткі краін. Пастаўлена задача, каб МАЗы нічым не ўступалі лепшым узорам сусветнага аўтамабілебудавання. З гэтай мэтай ідзе рэканструкцыя цэхаў, у якіх пачынаецца серыйны выпуск новага сямейства аўтамашын — МАЗ-6422. Ва ўмовах буйнасэрыйнай вытворчасці стаўка зроблена на даволі складаныя і дарагія станкі з лічбавым праграмным кіраваннем, «апрацоўчыя цэнтры», а на эксперыментальных участках — на пераналаджваемыя модулі і гібкія вытворчыя сістэмы.

— Высокія патрабаванні да якас-

ці машын, асваенне новых тэхналогій (ужо цяпер на заводзе прымяняюцца плазменная зварка, апрацоўка металаў лазерамі і токамі высокай частаты, парашковая металургія і іншыя прагрэсіўныя метады) запатрабавалі наладчыц мабільную сістэму падрыхтоўкі і перападрыхтоўкі кадраў самых розных прафесій. — расказвае намеснік генеральнага дырэктара завода Станіслаў Паршын. — Асноўны яе прынцып — задавальненне патрабаванняў прадпрыемства на будучыню, стварэнне своеасаблівага «банка» прафесій, якія спатрэбяцца заводу заўтра. Другая асаблівасць — нясытнасць тэхнічнай адукацыі: рабочыя маюць магчымасць пастаянна, ад ступені да ступені ўдасканальваць сваё прафесійнае майстэрства. Зразумела, усе віды абучэння — за кошт прадпрыемства, якое трымае на гэта каля 700 тысяч рублёў штогод. Усім, хто прайшоў абучэнне, гарантуецца работа па новай спецыяльнасці ці кваліфікацыі.

Той, хто жадае працаваць на аўтазаводзе, можа пайсці ў «фірменнае» прафесіяльна-тэхнічнае вучылішча. За тры гады ў ім можна закончыць сярэдняю адукацыю і асвоіць рабочую кваліфікацыю не ніжэй трэцяга разраду. Але ў вучылішчы рыхтуюць рабочых толькі па 12 самых масавых прафесіях. На заводзе ж выкарыстоўваецца 208 спецыяльнасцей. Любоў з іх можна навучыцца непасрэдна ў цэхах. На 4-6 месяцаў за навiчком замацоўваюць інструктара, тэорыю чытаюць у спецыяльна абсталяваных класах, практыкуюцца вучыць непасрэдна на рабочых месцах, на найноўшым абсталяванні. Прыкладна гэтак жа па 200-гадзіннай праграме праходзіць перападрыхтоўка на 5-6-ы разрад.

У адзеле падрыхтоўкі кадраў, які лічыцца на МАЗе адным з асноўных, паведамілі, што за мінулыя пяцігодку (1981—1985 гады) па новых напрамках развіцця тэхнікі і тэхналогіі падрыхтавана сем тысяч чалавек. Але навукова-тэхнічны прагрэс закранае не толькі такія спецыяльнасці, як наладчык электронных сістэм ці праграміст. Новых ведаў патрабуюць самыя традыцыйныя прафесіі, такія, скажам, як токар, слесар ці нават змазчык абсталявання, які павінен ведаць схемы новых станкоў. Таму курс перападрыхтоўкі на заводзе штогод праходзяць трэць рабочых. Характэрна, што многія з іх хочучы набыць другую і трэцюю професію. Гэта таксама стымулюе брыгадная форма арганізацыі працы.

Што ж, акрамя зарплаты, мяняе ва ўмовах працы аўтазаводцаў навукова-тэхнічны прагрэс і павышэнне кваліфікацыі?

Апрача таго, што кідаецца ў вочы — нібы памаладзеўшыя, «з іголакчы» цэхі — можна назваць такі факт: 81 працэнт працуючых на МАЗе заняты высокакваліфікаванай і кваліфікаванай працай.

— Калі працаваў слесарам-рамонтыкам, практычна ўвесь дзень быў заняты фізічнымі аперацыямі, — гаворыць пра гэта 23-гадовы наладчык робатаў-маніпулятараў Алег Жаваранак. — Цяпер дзве трэці майго часу — разумовая дзейнасць. Працаваць стала цікавей: адчуў, што я не проста выканаўца, а думачая асоба, ад якой фірменны гонар МАЗа залежыць не менш, чым ад канструктара.

STATEMENT

by Mikhail GORBACHEV, General Secretary of the CPSU Central Committee

Good evening, dear comrades! At this meeting with you I would like to make a statement on one of the key problems of international politics.

The time limit for the Soviet unilateral moratorium on nuclear tests, by which, as you know, the USSR has strictly abided for a year, expired a few days ago—on August 6.

What was this, not easy, extremely responsible and, I would say, difficult decision for us, based on?

In short—it was based on the realities of the nuclear-space era.

What are they? How do we see them?

First. Mountains of nuclear and all other weapons have been heaped up. Nevertheless, the arms race, rather than abating, is accelerating its pace, the danger of its transfer to outer space has appeared; the militarization of the USA and of the entire NATO bloc has been stepped up. It is important to stress that the rate of development of military technology is so high that it is leaving ever less time for the nations, states and politicians to realize the real danger, and reducing the opportunities for humankind to stop its slide into the nuclear abyss. It is impossible to delay any more, otherwise so much sophisticated systems of arms will appear that it would be simply impossible to reach accord on control over them.

The situation is getting more and more intolerant. It is not enough today to preserve the already existing treaties, what is needed are major practical steps, capable of bridling militarism and turning the events towards the better. The «balance of terror» has ceased to be a deterrence factor. And not only because terror, in general, is no advisor to reason or because it can urge the performance of actions unpredictable in their consequences. This terror is a direct participant in the arms race—by stepping up mistrust and suspicion it forms a vicious circle for aggravating tensions. There are quite a few examples of this.

It has now become utterly clear to everybody that the old notions about war as a means of achieving political goals have outlived their time. In the nuclear age these outlived dogmas are feeding a policy which may lead to a universal conflagration.

Second. Our decision to undertake a moratorium was based on socialism's adherence, as a social system, to the cause of peace and its profound realization of its responsibility for civilization's fate. The USSR, as a socialist state, as a nuclear power, considers it its lofty duty to do everything it can to preserve a peaceful future for the Earth.

Our aspiration to transfer the course of international development to the road of detente conforms to our philosophy, to our socialist morality. And the saving of the Earth from atomic death is a common task for all humanity, the cause of all nations.

Third. The world of our time is complex, varied and controversial. At the same time, it is objectively becoming ever more interdependent and integral. It is impossible not to take this

specific feature of the human community at the end of the 20th century into account in foreign policy, if it is to be conducted realistically. Otherwise, there will be no normal international relations—they would be doomed to a feverish state and, in the long run—to a catastrophic confrontation.

Prenuclear thinking had, essentially, lost its meaning on August 6, 1945. Today it is impossible to guarantee one's own security without taking into account the security of other states and nations. There can be no genuine security if it is not adequately equal and all-embracing. To think otherwise means to be existing in the realm of illusions, in the realm of self-deception.

The new thinking, which the world of time needs, is incompatible also with the idea of the world being anyone's possession, with the attempts to «show favours» on others by one's guardianship and lectures as to how everyone should behave and what road to choose—socialist, capitalist or some other way.

The USSR is of the opinion that each nation and every country enjoys the right to be the master of its own destiny, its own resources and to determine, as a sovereign state, its own social development, to defend its own security and to take part in the organization of an all-embracing system of international security.

The aggravation of global problems is also a characteristic of the world of our time. They cannot be solved, if the efforts of all the states and nations are not pooled together. Exploration of space and the ocean depths, ecology and epidemics, poverty and backwardness—all of these are realities of the age which call for international attention, international responsibility and international cooperation. Therefore, many new worldwide processes are bound together into a tight knot. And here disarmament could play a tremendous role by freeing a considerable part of the funds and the intellectual and technical capability for the needs of creativity.

Our foreign policy is inspired by the fact that the conviction that the very existence of human race is at stake and that the time has come for resolute and responsible action is becoming ever more firmly held, everywhere in the world, in the

minds of the nations, of political and public forces of the most different orientation and world outlooks. It demands an extreme mobilization of reason and common sense.

Two tragedies, connected with the technology of the nuclear-space age, have taken place lately: the death of the Challenger crew and the breakdown at the atomic power station in Chernobyl. They have increased the alarm and served as cruel reminders that people are only just beginning to master the fantastically mighty forces, which they have brought to life themselves, and that they are only learning how to utilize these forces in the service of progress. These events provide an object lesson of what will happen if nuclear weapons are ever put to use.

Everyone, but the statesmen first of all, must learn practical and obvious lessons from this. The main and, probably, the very main lesson is in that the man-made weapons must never be used and that today it is simply suicidal to be building interstate relations based on illusions of achieving superiority in terrible weapons of annihilation.

To eliminate them completely—such is the only way to genuine peace. To take this road means to pass the historic exam in maturity. This concerns all political leaders whose lot is such a lofty mission concerning all of mankind.

It is necessary to learn to look the facts courageously in the eye: the specialists have calculated that the explosion of the smallest nuclear charge is equivalent in force of radiation to three Chernobyls. Most probably that is exactly how it is. And if that is true, then the explosion of even a small part of the nuclear arsenal, already accumulated, would already become a catastrophe and would be an irreparable catastrophe. And if anybody would dare to deliver a nuclear first strike, then that country will doom itself to a tormenting death—even not from a reply strike, but from the consequences of the explosion of its own warheads.

This is not propaganda, not a political improvisation and not an exaggeration of «fears»—it is a reality which is simply irresponsible to refute and criminal not to take into account.

An objective and honest ana-

lysis of all these realities dictates other approaches to world politics. The fundamental conclusions which we have arrived at lately, especially at the 27th CPSU Congress, are based on them.

The Soviet foreign policy, including disarmament problems, is being built on the understanding of the profound changes in the world.

We are of the opinion that the Soviet proposals of January 15 this year on the elimination of nuclear weapons the world over by 2000 conform completely to the demands of our time.

We expressed a readiness to seek compromise solutions of the problems which cause arguments and suspicions.

The USSR put the package of constructive proposals on the table of the Soviet-US talks on nuclear and space weapons.

Together with our Warsaw Treaty allies a set of measures has been tabled on the reduction of armed forces and conventional arms in Europe—from the Atlantic to the Urals. And we wish progress in this field, too—a joint and consistent progress—towards lower and less dangerous levels of military confrontation.

New proposals have been made on chemical weapons, which, in our opinion, makes it possible to sign—even before this year is out or next year—a convention on banning chemical weapons and liquidating their stockpiles, and also the industrial base for producing them.

At the Stockholm conference, the socialist countries, cooperating constructively with the other participants in it, have done much to find solutions to such key questions as non-use of force, notification of military exercises and troop movements, exchange of annual plans of military activities, invitation of observers and verification.

We have proposed a broad platform of guaranteeing security and cooperation in the Asian-Pacific region and invite everybody to take part in this process.

We have expressed an initiative on cooperation with all the interested states in things pertaining to the setting up of an international regimen of a safe development of atomic energy.

Recently, we have tabled in the United Nations, as an alternative to the Star Wars programme of building Star Peace and setting up a world space organization.

The fundamentals of an all-embracing system of international security, which is the most generalized expression of our new approaches in foreign policy, were formulated at the 27th Congress. And recently a group of socialist countries has officially tabled the question of setting up such a system for the consideration by the next session of the UN General Assembly.

At the same time I'd like to stress that however important and meaningful our proposals may be, no matter how dedicated to them we may be, we realize that we shall not be able to accomplish everything alone. The problem of international security is a common problem, which means that it is a common concern and a common responsibility.

We are elaborating our proposals, studying and taking into

account the points of view and the initiatives of other governments, public and political movements. We scrupulously see to it that equal security for all would be envisaged at each stage of the fulfilment of these proposals. Nevertheless we do not at all consider them to be ultimate proposals not subject to discussion. The road to overcoming the blind alleys of confrontation lies through dialogues and contacts, discussions and talks. The ice of mutual distrust can be melted and practical results can be achieved only in this way.

This also determines our approach to the problem of verification when settling all the questions of disarmament. When putting forward, for example, our proposal on ending all nuclear explosions, we declared that we are also not against international control. The consent to the installation of US control apparatuses in the Semipalatinsk region is clear proof of that. It would seem that the verification problem has ceased to be an obstacle for reaching agreements. However, it is being continually and persistently exploited in an attempt to hide the real position—reluctance to disarm.

People of goodwill have hailed our decision on the moratorium on nuclear explosions. We have received words of approval and support from all over the Earth. Politicians, parliamentarians, public personalities and mass organizations have regarded this act as an example of a correct approach to the problems of our time and as a hope to rid humankind of the fear of nuclear catastrophe. The Soviet moratorium was approved by the UN General Assembly—the world's most representative assembly of states.

We were supported by outstanding scholars—physicists and doctors who, perhaps, realize the danger of the atom better than anyone else. Our moratorium—and I became certain of it during the recent meeting with scientists in Moscow—inspired scientists in different countries to take vigorous actions.

However, all these obvious and heartening manifestations of new thinking are confronted—in the United States primarily—by the militarization of political thinking in the ruling Western circles which is already lagging dangerously behind in the process of deep-going changes in international life, while the progress of science and technology is rapidly overtaking social and moral progress.

The right-wing militarist grouping in the USA, representing a powerful military-industrial complex, has gone crazy over the arms race. The interest here is triple, perhaps: to prevent the flow of profits on manufacture of arms from petering out, to guarantee military superiority for the USA, to try and wear out the Soviet Union economically, to weaken politically, and, in the final count, to gain commanding positions in the world, to carry out long-time imperial ambitions, to continue to pursue a policy of plunder in respect to the developing countries.

Hence the foreign policy which, with all its meandering

STATEMENT

by Mikhail GORBACHEV, General Secretary of the CPSU Central Committee

and verbal disguise, is as before being built on dangerous delusions: on underestimating the Soviet Union, the other socialist countries, the liberated states and on overestimating its own potentials which breeds technological self-confidence and political permissibility.

Some American politicians interpret the fact that we are taking part in negotiations as a result of the growth of the US military might and the work on the SDI programme. Proceeding in its policy from such false premises, the American administration cannot somehow embark on the road of fair agreements, of improving the international climate. And still the realities of life have to be reckoned with. You can't evade them.

As regards our proposals, they, I repeat, result from modern world realities, they have not been dictated by weakness but by the realization of the high responsibility for the future of humankind.

Such is the situation at the moment.

On the one hand, our moratorium is in force, our compromise, broad-scale proposals have been announced and put on the negotiating table at various forums. There is a marked increase in the pressure of peace forces, there is greater attention to the problems of international security on the part of political, including official, circles concerned over the seriousness of the situation.

On the other hand, there is in evidence the refusal to halt nuclear tests, the stubborn opposition to peace initiatives, the ostentatious disregard of public demands, of the opinions of many authoritative parties and organizations, the ignoring of the anxieties of its own allies and its own people.

This is the kind of a situation we, Soviet leaders, face at the moment of the expiration of our moratorium.

What should we do? What should our choice be? Which decision shall be the most correct, the most adequate to the situation? Which decision would, to the greatest degree, promote the positive processes, a lowering of the threat of military confrontation?

Our people resolutely support the foreign policy of the CPSU, the Soviet state. They urge for a persistent continuation of the course of the 27th Party Congress. At the same time there is a well-based alarming note in what Soviet people write and say: is it wise to keep the moratorium while nuclear explosions follow one after another in Nevada? Is not the risk too high, does not time work against our country's security?

As a matter of fact, the United States, which has been the champion in the number of tests for 40 years now, has exploded another 18 nuclear devices during the year of the Soviet moratorium. Eighteen — I repeat — and three of these were not announced. The tests, as a rule, were carried out in an ostentatious manner and timed to coincide with our announcement of another extension of the moratorium, or with one or another of the new Soviet initiatives. To add insult to injury, we were invited to come to Nevada to see them take place. I should add to this that the present US administration is carrying out the broadest military programmes.

In a word, the Soviet Union has enough reasons for resuming its nuclear tests. And still, we are even now convinced that the stopping of nuclear tests, not only by the Soviet Union

but also by the United States, would be a real breakthrough in suspending the race for nuclear arms, an accelerator for their elimination. The logic is simple: if there are no tests, there will be no improvement in nuclear weapons of which both sides have stockpiled more than enough.

The same is evidenced in the calls made to the USA and the Soviet Union by a considerable and authoritative part of the world community. Among these is the Delhi Six, a standing forum of leaders of countries of four continents: Argentina, Greece, India, Mexico, Tanzania and Sweden. They recently passed the Mexican Declaration at their meeting in the city of Ixtapa, which once again contains a call for stopping all nuclear explosions. Most countries of the non-aligned movement demand the same.

We have received messages from political and public figures, from private citizens and organizations in many countries including the USA and other NATO countries. They also have requested that we not resume nuclear tests, and give to those who insist on nuclear explosions yet another chance to come to their senses.

We know, of course, and I've spoken about this, that there are in the USA vigorously active forces which do not at all want to disarm. Moreover, they go out of their way to involve us in ever new spirals of the arms race, to provoke us into slamming the door at the talks.

But we would like to hope for a triumph, in the American estimates and actions, of realism and realization of the need for a joint search for ways of improving the world situation, of stopping the senseless arms race and of eliminating nuclear arms.

At the same time we realize who we deal with. For this reason security of the country is a thing sacred to us. This must be clear to everybody. This is a matter of principle.

It is from this that we proceed in responding to all US challenges, including the notorious SDI. Here too, let no one count on intimidating us or prodding us into unnecessary spending. If need be we shall quickly find a response and it is not going to be what they expect in the USA. But it will be a response to devalue the Star Wars programme.

I am speaking about this with only one aim: let the American administration consider once more and again ponder the real value of the new military programmes and the arms race as a whole from the point of view of the interests of the US and its security. Indeed, essentially the chief harm of the SDI lies in that it undermines the prospects of talks, broadens the area of mistrust. Herein lies the whole problem. It is no less political than it is military. It is for this reason that we again urge for a moving away from a world armed to the limit towards a world without arms.

Thus, comrades, having thoroughly and scrupulously weighed all the pros and cons, and being guided by a responsibility for the fate of the world, the Politbureau of the CPSU Central Committee and the government of the Soviet Union have decided to extend the unilateral moratorium on nuclear explosions till January 1, 1987.

In having taken this step we trust that people in all countries in the world, political circles, the world public will give a correct assessment to the long silence on Soviet nuclear test sites.

On behalf of the Soviet people

I appeal to the intelligence and dignity of Americans, that they not lose yet another historic chance to stop the arms race.

I appeal to US President Ronald Reagan in order that he once again impartially assess the present situation, cast away all that is superficial, overcome delusions as regards the Soviet Union and its foreign policy.

The Soviet Union is positive that an agreement on stopping nuclear tests can be reached quickly and signed as early as this year — during the Soviet-American summit meeting. This event would without any doubt form the main real outcome of the meeting, a considerable step towards stopping the arms race. It would become a kind of a prologue for further progress at the talks on nuclear arms and their elimination, for a radical improvement of the entire world situation.

Being an action, and not just a proposal, the Soviet Union's moratorium on nuclear tests proves, in deed, the seriousness and sincerity of our programme of nuclear disarmament, our calls for a new policy — a policy of realism, peace and cooperation.

We are more than halfway through 1986, proclaimed by the United Nations a Year of Peace. In extending its unilateral moratorium the Soviet Union is making yet another weighty contribution to the general desire to make this year remain in history as worthy of its name.

Such is the purport of the new political initiative of the Soviet Union.

Such is the message our country is sending to the governments and peoples of all countries and, primarily, the government of the United States of America and the American people.

Thank you. Good night.

WHAT? ● HOW? ● WHY?

Prohibition of Buying Weapons

Soon after Algeria won independence, the Algerian Government invited a group of Soviet specialists to defuse mines buried in large quantities throughout the territory of the country, after the liberation war. The Byelorussian Ivan Shcherba was in the mine-disposal squad. When he was going home on leave, a young Algerian asked to buy for him a 'good Soviet gun'. Ivan Shcherba said he would not be able to grant his request because no one could see weapons on sale in the Soviet Union. The Algerian was surprised — «Why is it so? Your country is the most democratic country, and everyone should be allowed to carry weapons».

No freedom to carry weapons is granted to our citizens for a very simple reason — the individual in the Soviet country does not have to possess hand arms. Moreover, we believe that the possession of hand arms may only be detrimental to the people.

Many citizens in the United States are forced to procure firearms to protect their private property against robbers. We have neither private property nor organized gangsterism; therefore, Soviet people do not need any weapons. Americans live in the conditions of violence and brutal force emanating from state services, mafia, and gangs of armed criminals. Therefore, a resident of Chicago or Detroit relies on his gun when he goes for a stroll uptown or downtown. In our society, not familiar with violence, firearms would be an unnecessary attribute.

This is one aspect of the matter. The other is that every gun, as people say, goes off once

a year all by itself. In other words, weapons might do people great harm if they fell into the hands of hooligans and criminals still to be encountered in our days. Weapons might as well be used by children, mentally disturbed people, as it often happens in the United States. As is known, free trade in weapons in the so-called 'free society' leads to assassinations of presidents, senators, fighters for civil rights, and trade union leaders.

Having prohibited the possession of weapons, the Soviet state has thus liquidated the source of armed violence, protected the life and health of its citizens, which, in turn, has extended the real freedoms of the individual.

That is why the illicit carrying, storing, manufacture and sale of firearms, ammunition and explosives, are categorically prohibited and regarded to be a crime and infringement upon public security, for firearms may be used by criminals for felonious purposes.

All kinds of firearms, except smooth-bore hunting guns, ammunition and explosives, daggers, hunting knives and blank arms, are prohibited by law. The violators of this law may be deprived of civil rights, imprisoned or fined. People found guilty of stealing firearms are severely punished.

It would be a fair wish if such laws were enforced in every country. Meanwhile, our compatriots are keeping a gun under a pillow in the hope that it will be a much more reliable protection against violence than the US Constitution.

In the Central Park named after M. Gorky in Minsk.
Photo by A. BAYDAK.

У першы дзень артыстам паднеслі букет польных красак, у другі засыпалі ружамі.

З газет 1911 года.

Ксёндз-вікарый касцёла Маткі боскай, тады драўлянай будыніны на ўскраіне мястэчка Празарокі, учыніў запис аб нараджэнні 10 жніўня 1861 года ў пана Цярэнція Буйніцкага сына Ігната. Буйніцкія не былі вялікімі панамі. У XIX стагоддзі яны належалі да той часткі беларускай шляхты, якая вызначала сваю нацыянальную прыналежнасць не па этнічнаму паходжанню, а па веравызнанню і жыла ў асноўным са свае працы на зямлі ці са службы на розных невялікіх пасадах павятовага маштабу. Такі лёс чакаў і Ігната Буйніцкага. Так ён пра жыў большую частку свайго жыцця: 46 з 56 гадоў.

Пасля І. Буйніцкага не засталася ніякіх нататак, запісаў, не вёў ён, відаць, і дзённіка. З напісанага яго рукою да нас дайшла толькі паштоўка 1910 года да дачкі Жэні.

Усё, што мы больш-менш грунтоўна ведаем пра стваральніка першага беларускага прафесійнага тэатра, датычыцца, галоўным чынам, апошніх дзесяці гадоў яго жыцця, ды і то са значнымі прагаламі. А тое, што было да 1907 года, пазначана фрагментарнымі звесткамі.

Пасля сканчэння Ружскага каморніцкага вучылішча дваццацігадовы юнак атрымаў ад бацькі некалькі дзесяцін моцна забалочанай зямлі і, дзякуючы сваім уласным рукам і агранамічным ведам, набытым падчас вучобы ў Рызе, «хутка давеў да цвітухага стану» свой надзел. Ажаніўся. Пайшлі дзеці. Жыць можна было без асаблівых клопатаў аб хлебе надзённым. Нейкі прыбытак прыносіла і служба каморнікам, прафесія па тым часе паважаная і, калі асабліва не звачаць на сумленне, даволі прыбытковая. Але Буйніцкі не належаў да тых каморнікаў, што нажываліся на людскім горы. Паказальны наступны эпизод з каморніцкага жыцця гэтага спагдалівага да чужой бяды чалавека. Неяк размяжоўваючы землі адной буйной землеўласніцы з-пад Горак і сялян, І. Буйніцкі са свае асабістай ініцыятывы «адрэзаў у карысць сялян 15 гектараў». Абураная пані ўзяла гвалт ледзь не на ўсю губерню, і яму давялося, відаць, прыкласці нямала намаганняў, каб пазбегнуць непрыемнасцей.

Каморніцтва ў жыцці Буйніцкага займае асаблівае месца. Частыя паездкі знаёмлілі яго з рознымі куткамі Беларусі, пашыралі кругагляд, садзейнічалі фарміраванню светапогляду, падводзілі да разумення і адчування еднасці з народам. Непазбежны ў дарозе знаёмствы, сустрэчы і размовы з цікавымі людзьмі ўзбагачалі веды, давалі матэрыял для роздуму. Разшэне звязцаць свой лёс з лёсам народа, з якім ён даўно «вельмі блізка жывуеся», выспела пад уздзеяннем жыцця, усяго бачанага, чутага і перажытага. Плюс покліч прызнання.

Зварот Ігната Буйніцкага да мастацтва і, у прыватнасці, да тэатра таксама быў не выпадковым. Ён, успамінаў былі артыст трупы З. Абрамовіч, вучыўся ў Вільні ў драматычнай студыі і меў нават пасведчан-

не аб яе заканчэнні. Аднак жыццё ва ўмовах царызму прымусіла яго пахаваць сваю мару ў самым глухім куточку сэрца: звычайны лёс многіх здольных і таленавітых юнакоў таго часу.

У агульнай плыні беларускага адраджэння дзейнасць І. Буйніцкага пачалася з вечарынак — традыцыйных на Беларусі вячэрніх ігрышчаў з музыкай, спевамі і танцамі. Яго хата ў Палівачах, што каля Празарокаў, ператварылася ў мясцовы клуб, дзе жыў дух беларускай народнай культуры. Тут адкрыта гучала жывое беларускае слова. Тут закладваўся краевугольны камень будучага падмурка нацыянальнага

Акутыя жалезам колы крытых фурманак з рэквізітам і тэатральнымі касцюмамі грукаталі па брукаваных гасцінцах і палескіх грэблях, гразлі да калодак у пяску і балоце прасёлкавых дарог.

На адным месцы доўга не затрымліваліся. Два-тры паказы — і далей. На афішах змяняліся назвы гарадоў і мястэчак: Вільня, Дзісна, Полацк, Орша, Мінск, Слуцк, Нясвіж, Клецк, Капыль, Ляхавічы, Цімавічы, Баранавічы, Давыд-Гарадок, Сморгонь... І ўсюды, дзе б ні была трупа, ёй нязменна спадарожнічаў, і гэта не перабольшанне, трыумфальны поспех. Нават выпадковыя і загадзя адмоўна настро-

калі на папрок Пранцішка за размову «па-прастэму» Ганна з годнасцю адказвала: «Нам досі нашай мовы, нашых звычайў». А яе рэпліка: «Тут я радзілася, тут і матуля мая пахавана, тут я застануся» заўсёды танула ў гомане адабрэння.

З часткай трупы Ігнат Буйніцкі двойчы наведваў Пецярбург. Першае выступленне адбылося ў лютым 1911 года на вечарыны беларускай студэнцкай і рабочай моладзі ў клубе «Пальма». Пospех і тут не здрадзіў працавітаму калектыву. На прадстаўленні прысутнічаў Янка Купала. Сваё захапленне «роднай гульні» ён выказаў на старонках «Нашай нівы» ў адмысловай карэспан-

Алена. Не стаяла ў баку ад інтэрэсаў мужа і жонка.

Выдатны актёр і рэжысёр бачыў у тэатры дзейсны сродак пашырэння аўтарытэту беларускай культуры, разам з тым ён не глядзеў на свет праз крывыя акуляры нацыянальнай абмежаванасці. Поруч з беларускімі ён уключаў у рэпертуар творы братніх народаў, напрыклад, п'есы М. Крапіўніцкага «Па рэвізіі» і «Пашыліся ў дурні», А. Чэхава «Сватанне», інсцэніроўку апавядання Э. Ажэшкі «У зімовы вечар», больш вядомай па сцэнічнай назве «Рысь», і іншыя. Выконваліся блізка беларусам украінскія і рускія песні. Усё гэта, зразумела, садзейнічала паглыбленню ўзаемазнаёмства і ўзаемаразумення, паказвала, што ў працоўнага люду кожнай нацыянальнасці адны і тыя ж бедзі і мары, падводзіла да разумення сапраўдных прычын нацыянальнай і сацыяльнай несправядлівасці і неабходнасці барацьбы супраць самаўладства. І. Буйніцкі бачыў будучую Беларусь роўнай сярод роўных у той дружнай сям'і братніх народаў, якую Карусь Каганец назваў у артыкуле «Парада» «вялікі саюз свабодных народаў».

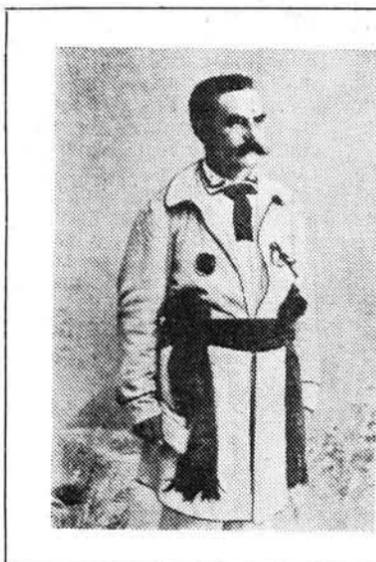
Частыя адлучкі адмоўна адбіліся на гаспадарцы ў Палівачах, а яна складала эканамічную аснову трупы, бо зборы ад спектакляў далёка не пакрывалі выдаткаў. Цяжкае фінансвае становішча вымусіла Буйніцкага часова, як ён меркаваў, пакінуць сцэну. Больш таго, яму давялося прадаць Палівачы, якія артысты называлі «Ітакай Буйніцкага». Суды яны заўсёды вярталіся пасля гастролёў. Тут трупа рыхтавала рэпертуар, цалкам знаходзячыся на ўтрыманні Буйніцкага.

У маі 1914 года ў друку з'яўляецца паведамленне аб фарміраванні новай трупы. Але пачатак вайны скасаваў гэты план. Далейшыя звесткі пра жыццё Буйніцкага зноў набываюць фрагментарны характар. Вядома, што першага мая 1917 года створаная ім ініцыятыўная група абрала яго кіраўніком «Першага таварыства беларускай драмы і камедыі». Неўзабаве мы знаходзім Буйніцкага на вайскавай службе, на фронце ў вёсцы Бухаўшчына каля Маладзечна. 9 (22) верасня 1917 года Ігнат Буйніцкі неспадзявана памёр у вёсцы Палачаны, што за 12 кіламетраў ад Маладзечна па дарозе на Валожын. Згодна слоў дачкі Алены, прыведзеных ва ўспамінах былога актёра І. Голера, «Буйніцкі танцаваў «Лявоніху», стала сэрцу дрэнна...»

У 1910 годзе адзін з тэатральных аглядальнікаў напісаў прарочыя словы: «Памяць Ігната Буйніцкага будзе святой для ўсіх». Так і сталася. Народ не забыў яго. Імя вялікага актёра і рэжысёра, заснавальніка сучаснага беларускага тэатра ўвекавечана ў Беларускай Савецкай Энцыклапедыі, у трохтомнай «Гісторыі Беларускага тэатра», у вузавскіх падручніках, у сэрцах усіх, каму дарага беларуская культура. У 1975 годзе астанкі І. Буйніцкага перанесены і перазахаваны ў цэнтры вёскі Празарокі. Тады ж на магіле быў устаноўлены помнік са скульптурным партрэтам бацькі беларускага тэатра.

Станіслаў ЦЯРОХІН.

НА ЗДЫМКУ: Ігнат Буйніцкі ў тэатральным касцюме [фота з паштоўкі 1910 года].

БАЦЬКА БЕЛАРУСКАГА ТЭАТРА

ДА 125-ГОДДЗЯ З ДНЯ НАРАДЖЭННЯ
ІГНАТА БУЙНІЦКАГА

тэатра, ідэя якога, па сведчанню М. Нікіфароўскага, жыў і літаральна трызніў у 1905 — 1907 гадах гэты апантаны даўняй марай саракашасцігадовы летуценнік.

Адабраўшы з удзельнікаў вечарынак хлопцаў і дзяўчат з божай іскрынкай таленту ў душы, дзядзька Ігнат пасля настойлівых заняткаў і трэніровак стварае вакальна-харэаграфічны калектыв і наладжвае канцэрты ў Палівачах, Празароках, суседніх мястэчках і вёсках. Паступова шліфуюцца майстэрства, прыходзіць вопыт і прафесіяналізм.

У лютым 1910 года Буйніцкі атрымлівае запрашэнне ў Вільню для ўдзелу ў першай беларускай вечарыны. Выступленне ў вялікім горадзе закончылася і для віленскіх гледачоў, і для артыстаў з мала каму вядомых Палівачаў нечакана: першыя былі настолькі ўражаны пазытыўнай маляўнічасцю і тэмпераментам выканання беларускіх танцаў, што, як пісала «Наша ніва», «проста адурэлі» ад захаплення, другія літаральна разгубіліся ад шквалу воплескаў і бясконцых воклічаў: «Брава! Біс!». Падхоплены віхурай агульнага ўзрушэння, не адставаў ад моладзі і сам Буйніцкі, танчуючы «з незвычайным у гэтыя гады жарам і запалам».

Гарачы прыём гледачоў і першыя прыліпныя водгукі ў друку не толькі акрылілі Буйніцкага, але і дазволілі зірнуць на сваю дзейнасць больш шырока. Яму мроіцца паездка па Беларусі. Ён старанна пераглядае рэпертуар, уключае ў яго сцэнічныя творы. Сонечным маёвым ранкам 1910 года трупы на ўсё лета адпраўляецца ў сваю першую гастрольную паездку. На наступны год — зноў, але па другому, больш працягламу маршруту.

ня да «музыкага мастацтва» людзі не заставаліся абыякавымі. Слуцкі спраўнік Штрыкер, напрыклад, наведваўшы канцэрт у парадку службовага кантролю за відовішчымі прадстаўленнямі, важна вымавіў: «Такія танцы не сорамна паказаць нават у Баварыі».

Пра рэакцыю беларускага гледача можна і не ўспамінаць. Яна заўсёды была шчыра прыязнай і хвалючай. Яму ў значнай ступені імпаваў народны змест і нацыянальны характар праграмы.

Але была рэакцыя і іншага характару. Слуцкая шляхта, пазнаўшы ў героях камедыі К. Каганца «Модны шляхцюк» самую сябе, абурылася і дамаглася ад мясцовых улад забароны паказу спектакля ва ўсім павеце. Буйніцкаму давялося ехаць у Мінск і звяртацца ў губернскую канцелярыю.

І. Буйніцкі добра разумее ўсе аспекты ўздзеяння тэатра на гледача, у тым ліку і такія, як абуджэнне нацыянальнай годнасці і любові да роднай зямлі, абарона роднай мовы і культуры, якія ў часы царызму былі пазбаўлены права грамадзянства і не мелі ніякіх умоў для нармальнага развіцця. У гэтых адносінах паказальны рэпертуар Першай беларускай трупы, асабліва яе драматычнай часткі. Адным з першых спектакляў быў умянуты вадзівіль «Модны шляхцюк», у якім на прыкладзе жыцця засцянковай шляхты высмейвалася бяздумнае перайманне ўсяго чужога. Недарэчна ў вяскавай мясцовасці вопратка і перакручаная польская мова недалёка і пыхлівага пустазвона - шляхцюка Пранцішка нязменна выклікала агульны смех глядзельнай залы. Зусім іншыя эмоцыі адбіваліся на тварах гледачоў,

дэнцы, якая заканчвалася вершам, прысвечаным славутаму артысту.

Другі раз Буйніцкі прыехаў у паўночную сталіцу ў снежні 1912 года па запрашэнню супрацоўнікаў рэдакцыі «Вестник знания» для ўдзелу ў этнаграфічным вечары, наладжаным з выпадку святкавання дзесяцігадовага юбілею часопіса. Выступленне адбылося ў Спорцінг-паласе і аднадушна было аднесена аглядальнікамі «да самых цікавых момантаў вечара», а другі аўтар, адзначаючы выкананне майстэрства самага Буйніцкага, коратка адзначыў: «Пospех яго каласальны». Журы аднадушна прысудзіла яму лаўровы вянчок з чырвонай стужкай і каштоўны падарунак.

Праз тыдзень трупа ўжо ў Варшаве, дзе 2 студзеня 1913 года ўдзельнічае ў вечарыны студэнтаў-беларусаў. Танцы і беларуская музыка ў выкананні дударя, цымбаліста і скрыпача «зрабілі на публіку захват і дзіва». Провады артыстаў выліліся на вакзале ў імправізаваны мітынг. Студэнты шчыра дзякавалі гасцям і запрашалі прыязджаць зноў.

Паводле свайго светапогляду, І. Буйніцкі быў блізка да Янкі Купалы, Якуба Коласа, Змітрака Бядулі, Цёткі і з удзячнасцю прымаў маральную падтрымку з іх боку. А палымяная Цётка час ад часу далучалася да трупы і іграла ў спектаклях пад псеўданімам Крапівіха, выступала з чытаннем сваіх вершаў. Вялікую дапамогу аказвала І. Буйніцкаму яго сям'я. Старэйшая дачка Ванда добра адчувала паэзію. Вершы беларускіх пісьменнікаў у яе выкананні гучалі пераканаўча і хвалюча. Не адставала ад яе і малодшая сястра, імкліва і нястомная ў танцы

3 НОВЫХ ВЕРШАЎ

Раіса БАРАВІКОВА

ТЫ ГАВОРЫШ...

Ты гаворыш, лепшае ў былым...
Дні былі напраўду дарагімі,
ды ці трэба жыць далёкім тым,—
мроямі і радасцямі тымі.

Ты гаворыш, светлае ў былым...
Божа мілы, многага не вернеш,
але глянь, здаецца залатым

колас, поўны наліўнога зерня.

Пэўна, сёння ўспомніць ты схацеў,
як страдала летні ўбор чаршэня,
а лісток адзіны ацалеў,—
што ён сніў пад калыханкі снежня!

Многа снежняў зведае зямля,
ды цяпер мне мілы яе колас...
Ты прыцішвай раздражнёны голас,
каб не шкадаваць чаго пасля.

Чуеш,
побач будзіць былку чмель.
Бачыш,
разгуляліся стракозы...

Не ўяўляла колісь, каб бруммель
адцвітаў і... наплывалі слёзы.

І не чула, каб рака раней
на крутых парогах ледзь шумела
і каб я, ледзь позірк твой кране,
гаварыць вады цішэй умела.

Пасля імглістай мхурнае пары,
калі надоўга сцішыцца залава,
спакойна спіць зямля ў траве ля дрэва,
ты ж пеначку ў галлі пазнай па спевах
і, нібы з ёй, са мной пагавары.

Пра навальніцы і пра збыжну,
пра новы дзень і невывяснасць тлуму,
яшчэ пра тое, што мяне адну

ты прывучыў, як да сябе,— да суму...
І, сумнай, сніцца рук твоіх сіло,
а ты гаворыш,— лепшае было.

Сяргей ГРАХОУСКІ

ВЫРАЙ

Не прыпомню, каторая восень
У маім неспакойным жыцці.
Колькі страціў у ім давялося,
І так мала ўдалося знайсці.
Зноў за выраем вырай знікае.
Толькі крылы і зоры ўвачу...
Мне здаецца, што нехта гукае,
Але я адлятаць не хачу.

УЗРОСТ І ТВОРЧАСЦЬ

Інтэрв'ю з сакратаром праўлення Саюза мастакоў СССР Алегам ЛАШАКОВЫМ

— У прэсе нярэдка дыскусіруецца пытанне, каго лічыць маладым у мастацтве. На самай справе, ці не дзіўна, калі трыццацігадовы чалавек лічыцца маладым мастаком? Ці не абіраюцца ў Саюзе мастакоў змяніць сённяшні ўзроставы ценз?

— Па-мойму, спрачацца аб межках маладзёжнага ўзросту неспрыяльна. Такія павышчаныя, як маладосць ці старасць, у мастацтве маюць асаблівы сэнс. Сёння, як і ўчора, узроставым цензам для маладога мастака ў нас лічыцца 35 год. Між іншым, такая і існуючая норма ЮНЕСКО. Думаю—з доляй умоўнасці, зразумела,—што гэты рубаж праварны.

— Чаму ж тады на маладзёжных выстаўках у СССР можна ўбачыць творы мастакоў, якія пераступілі праз гэты рубаж?

— Спраўды, такое здараецца, хоць і рэдка. І звязана гэта з чым. Вялікія справядачныя маладзёжныя выстаўкі праводзяцца звычайна раз у пяць год. І іншы раз здараецца, што да моманту выстаўкі за чарговае пяцігоддзе мастак паспявае выйсці з маладзёжнага ўзросту.

— У чым канкрэтна заключаецца дапамога маладым мастакам з боку вашага творчага саюза?

— Работа з моладдзю — адна з важнейшых у дзейнасці нашай арганізацыі. Галоўнае для кожнага маладога мастака найбольш складаным асяродкам з'яўляецца той час, калі ён, скончыўшы прафесійную вучобу, але яшчэ не ўступіўшы ў творчы саюз, робіць свае першыя самастойныя крокі ў мастацтве. Гэта адзін з найбольш цяжкіх перыядаў у жыцці: наслоўваецца многа праблем — жыццё, майстэрні, атрымання заказаў, нарэшце, сацыяльнае станавленне. Саюз мастакоў СССР стараецца дапамагчы справіцца з гэтымі цяжкасцямі. З 1976 года ў нас існуе аб'яднанне маладых мастакоў і мастацтвазнаўцаў, якія не ўступілі яшчэ ў члены Саюза. Аб'яднанне стала школай творчага выхавання мастакоў. Яно аказвае ім і матэрыяльную дапамогу.

Члены аб'яднання маюць магчымасць заключаць дагаворы на стварэнне твораў для выставак, атрымліваць заказы праз Саюз, ім прадастаўляюцца майстэрні, выдзяляюцца грошы для творчых камандзіровак у розныя раёны краіны, аказваецца і іншая матэрыяльная падтрымка. Дзейнай формай дапамогі сталі спецыяльныя групы ў дамах творчасці, дзе маладыя мастакі на працягу двух месяцаў працуюць пад кіраўніцтвам вопытных майстроў на поўным бясплатным пансіёне.

Найбольш таленавітыя мастакі на працягу двух год атрымліваюць штормасяц спецыяльныя стыпендыі. Кожны член маладзёжнага аб'яднання мае права ўдзельнічаць ва ўсіх выстаўках Саюза мастакоў, разам з тым аб'яднанне агульнае агляды — агульнаграмадскія, рэспубліканскія, усесаюзныя, групавыя і персанальныя. Што датычыць маладых мастакоў, якія ўжо сталі членамі Саюза, то і тут мы стараемся актывізаваць іх дзейнасць—уводзіць іх у кіруючыя выбарныя органы Саюза, выставачныя камітэты, мастацкія саветы.

— Ці ёсць што-небудзь новае ў арганізацыі матэрыяльнай і творчай дапамогі маладым?

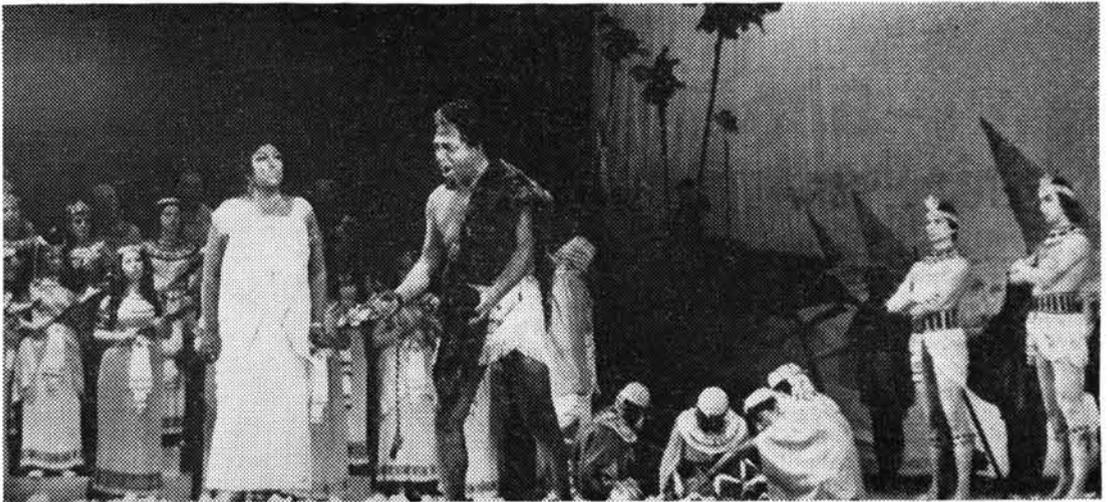
— Па-першае, узростаюць агульныя сумы, якія выдаткоўвае Саюз і Міністэрства культуры на дагаворы, стыпендыі, творчую дапамогу, выстаўкі і камандзіроўкі. Па-другое, мы шукаем і новыя формы работы з маладымі. Скажам, з 1980 года пачалі практыку тэматычных конкурсаў. Так, быў аб'яўлены конкурс на лепшую палітычную карціну, а затым яго правялі на двухбаковай аснове з маладымі мастакамі ГДР. На заключнай выстаўцы пераможцам былі ўручаны ўзнагароды і дыпламы. Падобны ж конкурс на лепшы партрэт пад дэвізам «Наш сучаснік» мы правялі з калегамі з ЧССР. Ёсць дагаворнасць аб арганізацыі конкурсу партрэта сумесна з балгарскімі, чэхаславацкімі і мангольскімі мастакамі.

Існуе ідэя ўзаконіць практыку дзейнасці калектыўнай маладзёжнай майстэрні ў Маскве. Першы вопыт яе работы адбыўся ў 1985 годзе ў час XII Сусветнага фестывалю моладзі і студэнтаў. Падобная ж творчая калектыўная майстэрня маладых мастакоў функцыянавала на базе буйнейшай усесаюзнай выстаўкі, якая праходзіла ў час XXVII з'езда КПСС. У далейшым мы хочам арганізаваць пастаянна дзеючую майстэрню, дзе маладыя мастакі з усёй краіны маглі б сумесна працаваць па месяцу ці па два. Натуральна, яны будуць забяспечаны абсталяваннем, мастацкімі матэрыяламі, жыллем.

— Ці існуе розніца ў падыходзе да праблем мастацтва паміж маладымі і майстрамі старэйшага пакалення?

— Кожнае пакаленне прыходзіць у мастацтва са сваім разуменнем жыцця, са сваімі імкненнямі, са сваёй інтанацыяй. Мне здаецца, што сучасная моладзь часам бачыць больш востра, больш лёгка адмаўляецца ад меркаванняў, якія ўсталяліся... Маладым уласцівыя пошукі новых форм для перадачы бурнай дынамікі сучаснасці — мантаж, метафара, асацыятыўна-сімвалічныя пабудовы. Ёй уласцівыя смеласць у пошукі сучаснай мовы мастацтва. Яна імкнецца быць вярнай жыццёвай праўдзе. А самае галоўнае, што маладыя мастакі прытрымліваюцца прынцыпаў, якія склаліся ў савецкім выяўленчым мастацтве,—быць заўсёды звязанымі з жыццём народа і адпостроўваць гэтае жыццё.

Вольга РУМЯНЦАВА.

Нязменнай папулярнасцю карыстаюцца ў мінчан, усіх аматараў класічнай музыкі спектаклі Беларускага дзяржаўнага тэатра оперы і балета. У яго рэпертуар уключаны творы сусветнай класікі і сучасных савецкіх кампазітараў. НА ЗДЫМКУ: сцэна са спектакля «Аіда» Дж. Вердзі ў пастаноўцы опернай трупы тэатра. Фота Э. ЭЛЬКСІНА.

СУПРАЦОЎНІЦТВА ПРАФЕСІЯНАЛА І АМАТАРА

ЗАХАПЛЕННЕ НА ЎСЕ ГАДЫ

Калі паэт Міхаіл Ясень прынёс гэтыя вершы кампазітару Ігару Лучанку, той, прачытаўшы, не ўтрымаўся—і паляцела з-пад клавішаў раяля мелодыя. Яе падхапіў спявак Уладзімір Правалінскі, што быў тут жа. Так нарадзілася песня «Старое кіно», у якой уваскрашаюцца франтавыя гады Вялікай Айчыннай.

Паэт Міхаіл Ясень у восемнаццаці гадоў пайшоў у бой ля сцен Сталінграда. Медалі «За адвагу», атрымаўшы ім у сорах чацвёртым, гаворыць аб тым, што кожнае яго пазычынае слова правярана мужнасцю. Ігар Лучанок належыць да таго пакалення, чыё дзяцінства апаліла вайна. Ён сын франтавіка, які прайшоў праз гітлераўскія канцлагеры, праз агонь бітваў. І тэма мужнасці нездарма стала роднай для кампазітара.

Уладзімір Правалінскі нарадзіўся пазней. Ён вырас на беразе Дняпра ў Оршы, дзе ўзвышаецца Курган бессмяротнасці, дзе стаіць помнік «кацюшам», дзе кожны крок па святой зямлі адгукаецца болей і гордасцю. Уладзімір Правалінскі — намеснік дырэктара Інстытута біяарганічнай хіміі Акадэміі навук БССР.

Спявае ён даўно, яшчэ са школьных гадоў удзельнічаў у ансамблі «Юнацтва» пры Белдзяржкансерваторыі. Адначасова займаўся боксам. І нават калі стаў кандыдатам у майстры спорту і ўвайшоў у зборную каманду рэспублікі, з песняй не расстаўся.

Скончыўшы інстытут, Уладзімір Міхайлавіч працягваў спяваць у мастацкай самадзейнасці Палаца культуры тэатральшчыкаў. Там і сустрэўся са сваім даўнім знаёмым, папулярным выканаўцам савецкай песні Львом Лешчанкам. Сыхліся іх дарогі на канцэрце, і не ведаў тады Правалінскі, што гэта сустрэча стане адной з галоўных на яго жыццёвай дарозе.

Л. Лешчанка пазнаёміў маладога спявака з Ігарам Лучанком. Тады, больш за два гады назад, і пачалася іх творчая садружнасць.

На самым пачатку Ігар Міхайлавіч сказаў яму, што спевамі трэба займацца сур'ёзна.

— Калі выходзіш на сцэну нават не ў рангу прафесіянальнага артыста, твой слухач не павінен аб гэтым ведаць. Творчасць абавязана быць прафесіянальнай.

Правалінскі не збіраецца станавіцца прафесіянальным выканаўцам, але любоў да музыкі прымусіла яго сур'ёзна заняцца вакалам. Ён бярэ ўрокі ў выкладчыкаў кансерваторыі, прафесіяналаў.

І вось прыйшоў першы поспех. Уладзімір Правалінскі стаў лаўрэатам Усесаюзнага тэлевізійнага конкурсу «Таварыш песня», атрымаў перамогу на рэспубліканскім конкурсе, быў членам Беларускай дэлегацыі на Сусветным фестывалі моладзі і студэнтаў у Маскве. У саставе творчай брыгады разам з Ігарам Лучанком выязджаў да ваенных маракоў Ціхаакіянскага флоту.

У якасці партнёра на свае канцэрты Уладзіміра запрашаюць спявакі Леў Лешчанка і Эдуард Хіль.

— Дружба з Ігарам Лучанком робіць мяне такім жа натхнёным, як і ён. Відаць, гэта і прывяло да першых поспехаў, — расказвае Уладзімір Міхайлавіч.

Бывае, што хто-небудзь і скажа, што вучонаму не варта займацца яшчэ і спевамі на сцэне, але дырэктар інстытута акадэмік АН БССР Афанасій Ахрэм, напрыклад, так не лічыць. Наадварот, стараецца не прапусьціць канцэртаў з удзелам свайго намесніка. Больш таго, падтрымлівае ідэю арганізаваць у інстытуце таварыства аматараў спеваў. Прафсаюзны камітэт выдзеліў грошы на набывццё раяля, а займацца з пачынаючымі вакалістамі будзе Уладзімір Правалінскі. Дарэчы, усе свае ганарары за канцэрты ён пераводзіць у Фонд міру або на рахунак дзіцячага дома № 2 у Мінску. А нядаўна прывёз туды цэлы грузавік цацак.

У газеце «Известия» расказвалася аб тым, як у амерыканскім горадзе Чыкага ветэран сустрэчы на Эльбе Джордж Мека апублікаваў адкрытае пісьмо савецкаму афіцэру. У ім гаварылася: «Нядаўна пачуў савецкую песню аб вайне: «Я шлю тебе пісьмо из сорок пятого. Взгляни на снимок, сверстник дорогой. Не допусти же вновь войну проклятую, пусть будет мирным небо над тобой». На пісьмо адгукнуўся ветэран сустрэчы на Эльбе, растоўскі інжынер Уладзімір Янчанка. Ён прыехаў у госці да свайго пабраціма з сорака пятага. Так песня І. Лучанка і М. Ясеня, якую выконвае і Уладзімір Правалінскі, звяла ветэранаў праз доўгія сорака гадоў.

Так сёння ствараюцца песні аб юнацтве нашых бацькоў і дзядоў, аб людзях на вайне, якія вынеслі на сваіх плячах яе самую страшную ношу і засталіся ў памяці цяперашніх і будучых пакаленняў чыстымі, як праўда. І спяваць іх — гонар і радасць для нашых сучаснікаў.

У. ЛЕВІН.

УНІКАЛЬНЫ ЗБОР ІНСТЫТУТА

Пісьмы-запыты ад кіраўнікоў самадзейных танцавальных калектываў Масквы, Хабарэўска і іншых гарадоў сталі атрымліваць супрацоўнікі Мінскага інстытута культуры. Тут пачаў дзейнічаць кансультацыйны пункт, створаны пры галіновай навукова-даследчай лабараторыі народнага танца. У яе фондах — больш за 11 тысяч апісаных рэдкіх танцаў, гульні і абрадаў, зробленых у час фальклорных экспедыцый па розных рэгіёнах Беларусі. Унікальным зборам жамчужын народнай культуры першымі пачалі карыстацца артысты Дзяржаўнага ансамбля танца БССР, вядучыя самадзейныя калектывы Мінска.

каля ста аркушаў, асноўная тэма якіх — падзвіг народа ў Вялікай Айчыннай вайне, працоўныя будні рэспублікі.

Наведвальнікі цёпла адгукваюцца аб работах Г. Паплаўскага, А. Кашкэрэвіча, іншых беларускіх мастакоў.

У гэтыя ж дні ў Адэсе адкрылася персанальная выстаўка старэйшага гомельскага жывапісца Генадзя Мілкова. У экспазіцыі — «Успаміны», «Стары салдат», «Від з Замкавай гары Турава», іншыя палотны. Асобны раздзел знаёміць наведвальнікаў з творами мастака, створанымі ў час яго паездкі па Сібіры.

У ВІЛЬНЮСЕ І АДЭСЕ

У Палацы мастацкіх выставак у Вільнюсе адкрылася экспазіцыя «Графіка Беларусі». У ёй прадстаўлена

СЛОВА ПРА АРКАДЗЯ КУЛЯШОВА

Зборнікам артыкулаў, эсэ Канстанціна Ваншэнкіна «Зімовая дарога» папоўнілася бібліятэчка «Пісьменнікі аб творчасці», якую на ініцыятыве Літаратурнага інстытута імя А. М. Горкага выпускае выдавецтва «Советская Россия». Сярод іншых матэрыялаў у кніжцы змешчаны ўспаміны пра народнага паэта Беларусі Аркадзя Куляшова «І лес без зязюлі...» Згадваючы аб сваіх сустрэчах з Аркадзем Аляксандравічам, К. Ваншэнкін адзначае значнасць укладу, які ўнёс А. Куляшоў у развіццё савецкай паэзіі, іша аб яго сяброўскіх адносінах з А. Твардоўскім.

Пятро ВАСЮЧЭНКА

ПАЛЁТ ДА МЛЕЧНАГА ШЛЯХУ

Самае цяжкае было зацягнуць на гарышча пыласос. Пад канец мы з Косцікам зусім выбіліся з сіл. Затое цяпер гарышча ператварылася ў сапраўдны касмічны карабель. Віселі зорная карта, компас, гадзіннік, электрычны ліхтарык. На штатыве стаяў самаробны тэлескоп, нацэлены ў акенца-ілюмінатар. У любы момант карабель гатовы быў ляцець да зорак.

Старт прызначылі на вечар. І вось у прыцемках мы ўзбравіліся па драбінах на гарышча. Уззялі з сабой і Шарыка. Як жа адпраўляцца ў такое небяспечнае падарожжа без сабакі?

У цышыні зачыніўся люк. І Косцік скамандаваў:
— Пуск!
Зароў рухавік: пыласос пачаў пыласосіць ва ўсю моц. Недзе там, пад намі, замітусіліся агнявыя языкі, выбіваючыся з сопла ракеты. Мы ўявілі, як падымаецца карабель над хатай, як аддаляецца Зямля...

— Ура! — закрычаў Косцік, а Шарык весела забрахаў. Раптам Косцік прыслухаўся: нехта падымаўся па трапе. Адчыніўся люк, і ў адсек зазірнула Косцікава бабуля.

— Ах, гэта вы! — прамовіла яна. — А я ўжо думаю: хто ўзняў на гары такі гармідар?

— Бабуля! — закрычаў Косцік. — Хутчэй залазь і зачыні люк. Хіба не бачыш, што мы ў космас ляцім?

Бабуля хуценька забралася ў ракету.

— Аказваецца, мы ў космасе! — дзівіцца. — Восьмы дзесятак жыву, а ў космасе павіваць не даводзілася. Дзякуй вам, дзеткі, хоць цяпер пачаў, што гэта такое.

Яна ўважліва агледзелася.

— І пыласос тут! А я шукала, шукала, усе куткі абгледзела...

— Гэта не пыласос, а рэактыўны рухавік, — растлумачыў Косцік.

Яшчэ больш здівілася бабуля.

— Колькі разоў у хаце пыласосіла, а не ведала, што гэта рухавік. А што, можа, і мае старыя акуллары тут знойдуцца? Косцік сумеўся.

— Бабуля, у цябе ж новыя ёсць. Я думаю, старыя табе не патрэбны, ну і зрабілі з іх тэлескоп.

— Няхай будзе тэлескоп, — згадзілася бабуля. — А скажыце, куды ж мы ляцім?

— Да Млечнага Шляху. Ведаеш белую паласу на небе? З Зямлі здаецца — нібыта малочная рака там цячэ...

Тут бабуля ўсхапілася:

— Ой, дзеткі, добра, што вы пра малако нагадалі. Я тут у космасе лятаю, а ў хляве Рагуля нядоеная стаіць!

— Пачакай, бабуля, куды ты? — закрычаў Косцік, але ўжо было позна. Бабуля выскачыла з люка.

А мы ляцелі далей са страшэннай хуткасцю, прабіваючыся праз аблокі касмічнага пылу.

Раптам пачуўся голас з Зямлі:

— Ві-і-цька! Куды ты дзеўся? Чаму Маньку з пашы не прыгнаў?

Гэта мамін голас. Віцька — гэта я. А Манька — каза, якая пасвіцца каля ракі і якую мне трэба прыгнаць дахаты.

— Прыйдзецца адкласці палёт, — уздыхнуў я.

— Нічога, паляцім потым, — сказаў Косцік. — Млечны Шлях пачакае...

Мы развіталіся, і я пайшоў да ракі па Маньку.

З космасу на вёску апускалася цемра. Але ў начным небе цепліліся тысячы зорак. Светлай паласой цягнулася зорная дарога. Млечны Шлях клікаў да сябе, чакаў.

Дзесяць гадоў працую ў Гомельскім Палацы культуры хімікаў дзіцячая студыя сучаснага бальнага танца. Сёння ў ёй займаюцца восемдзесят хлопчыкаў і дзяўчынак.

Фота І. ЮДАША.

Крынічка

Цікавыя заняткі, вясёлыя гульні чакаюць тых хлопчыкаў і дзяўчынак, што ходзяць у дзіцячыя сады. Кожны дзень прыносіць ім захапляючыя адкрыцці, радасныя сустрэчы, новыя веды. Фотакарэспандэнт Я. ПЯСЕЦКІ зрабіў гэты здымак у час Урока міру, які праводзіла са сваімі маленькімі падалечнымі выхавальніца дзіцячага сада № 386 у Мінску Ларыса ДУБОВІК.

Генадзь БУРАЎКІН

КАЛЫХАНКА

Доўгі дзень,
Цёплы дзень
Адпывае за аблокі.
Сіні цень,
Сонны цень
Адпаўзае ў кут далёкі.
Збеглі зайкі ўсе ў лясы.
Змоўклі птушак галасы.
І буслы ў гняздо схавалі
Свае доўгія насы.

Баю-бай, баю-бай,
Вачаняты закрывай.
Баю-бай, баю-бай,
Вачаняты закрывай.

Пакрысе
На расе
Патухаюць зоркі-сплюшкі.
Гулі ўсе,
Казкі ўсе
Пахаваны пад падушкі.
Спяць і мышкі, і стрыжы.
Спяць машыны ў гаражы.
Ты таксама
Каля мамы.
Ціха-ціхенька ляжы.
Баю-бай, баю-бай,
Вачаняты закрывай.
Баю-бай, баю-бай,
Разам з намі засынай...

Яўген ТУРАЙКЕВІЧ

НОЖЫК

Быў у Іванкі стары, з разбітымі тронкамі ножык. Хлопчык ніколі з ім не разлучаўся.

Але аднойчы вярнуўся Іванка дамоў, давай плакаць.

— Ты чаго плачаш? — пытаецца маці.

— А я ножык згубіў, — праз слёзы адказвае сын.

— Можа ты дрэнна пашукаў яго? Паглядзі добра ля прысочніцы, — параіла маці. Іванка адмоўна пакруціў галавой.

— Ужо шукаў.

— Тады ў скрынцы з цацкамі...

— І там няма.

Тут маці кінула позірк на кашулю сына. Адна кішэня была моцна адтаньрана.

— А там што гэта ў цябе? — спытала маці, паказваючы на кішэню.

Іванка засунуў руку ў кішэню і выцягнуў адтуль... свой ножык!

— Вось бачыш, — сказала маці, — а ты расхваляваўся.

Але сын не абрадаваўся, яшчэ горш заплакаў.

— Ты чаго, ножык жа знайшоўся? — здзіўлена спытала маці.

— Ага, навошта ён знайшоўся? Мне не патрэбна было, каб ён знаходзіўся, — цёр кулачкамі вочы Іванка, — цяпер ты мне не купіш новы.

ЗАГАДКІ

БАБКІ

Розных бабак шмат на свеце.
Тры з іх добра я прымеціў:
Біў адну я малатком,
Еў другую з малаком,
А трэцяя бабка —
Карэньчык ды шапка.

БОТЫ — ДВА

АЛЕ НЕ ПАРА

У іх розны нораў
І розныя сцэжкі:
Адзін любіць плаваць,
Другі ходзіць пешкі.
Напэўна, вам будзе
Нямнога работы
Самім дагадацца
Што гэта за боты.

БЫКІ

Падышоў я да ракі,
Дзе пасуцца два быкі,
Каля ног вада бушуе,
Бык стаіць — нібы не чуе.
Узвалі хоць сотню тон,
Не скранецца з месца ён.
Як зрабілі паварот,
Стала ўсё наадварот:
Бык бушуе малады
Каля лужыны вады,
А што гэта за быкі,
Разгадайце, сябрукі.

НОС

Носам мы прывыклі дыхаць,
Ім са злосці можам чмыхаць,
Задзіраць яго да неба
І ўтыкаць, куды не трэба,
А хто знае такі нос,
Каб на ім бярэзнік рос!

Яўген КРУПЕНЬКА

НАВИНА

— Навіна, навіна:
Тата мне
Купіў слана!
Пойдзем
Да мяне —
Пакатаю
На слана!
Мы не бачылі слана.
Гэта праўда
Ці мана!

— Пакажы, Андрэйка,
Нам слана хутчэй ты.
— Пачакаем тату,
Слон пайшоў у хату.
— Як пралез
У дзверы
Слон!
Надта ўжо
Вялізны
Ён.
— Каб лягчэй было слану,
Ён прыгнуў сваю спіну.
А пралез —
За стол ён сеў,
Мой сняданак мігам з'еў.

Падышлі мы да акна
І не ўбачылі слана.

— Дзе ён,
Слон твой,
Можа быць!
— Захацеў, напэўна, піць
І падаўся нацянькі
Ён за вёску,
Да ракі.
— Пабяжым
Хутчэй
Туды,
Пададзім
Яму
Вады!

Мы падбеглі да ракі
І глядзім ва ўсе бакі:
Не відаць нідзе слана.
Гэта праўда,
Не мана.

Загукалі:
— Дзе ты,
Слон!
Ды не абазваўся ён.
Сябар наш не разгубіўся,
Выход хуценька знайшоў:
— Хітры слон!
Пад'еў,
Напіўся
І — у Афрыку пайшоў.

Міхась САЗОНЧЫК

НА ГРАДЦЫ

Дзівіцца сябры
Сёння з нас —
Мяне і Валі:
Дзе мы у двары
Вусны так нафарбавалі!
Мы на градцы ўсмак
Сакаўную моркву
Елі,
І таму васьм так
Вусны ў нас паружавелі.

ЛІЧЫЛКА

Ляцёлка ляцела.
Лічыць умела:
Адзін — каркацін,
Другін — вуркацін,
Трэцін — кудакцін,
А хто пазяхае,
Той будзе жмурын.

РЕДАКЦЫЙНАЯ КАЛЕГІЯ

НАШ АДРАС:

МІНСК-5, ЛЕНІНСКІ
ПРАСПЕКТ, 44.
ТЭЛЕФОНЫ: 33-01-97,
33-02-80; 33-03-15, 33-16-56,
33-07-82.

Ордэна Працоўнага
Чырвонага Сцяга
друкарня выдавецтва
ЦК КП Беларусі.
Зак. 1400